Poštarina plaćena u gotovom

Pojedini broj 3 dinara

HID

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK TIZSZER ÉVENTE

Féja

TARTALOM:

Kiss F.: A falukutatás módja (Harmadik közlemény)

Féja Géza: A mezei munkásság (Könyvrészlet)

Kocsis Imre: A mai sport

Lukács Imre: Párbeszéd magammal... (Vers)

J. Popović: Ki-ki a maga helyén... (Az író *„Reda mora da bude"* c. novelláskötetéből)

Kovács Kálmán: Az üldözött... (Regényrészlet)

K. I.: Világszemle

FIGYELŐ: Magyarország felfedezése — A brüsszeli választás A suboticai jogi fakultás hallgatóinak gyűlése — Vajdasági költők szerzői estje — Az UFA és a Harmadik Birodalom — Nyomorenyhítés

SZEMLE: A „Prager Presse" cikke a magyar agrárviszonyokról

Gereblyés László: A textilipar dolgozói — A szlovenszkói magyar szinház kérdéséhez

IV ÉVF. ▪ SZUBOTICA ▪ 1937 ÁPRILIS ▪ 4 SZÁM

MIT OLVASSUNK?

Féja Géza: Viharsarok (Magyarországon elkobozva)	**Din.**	**55**
Szabó Zoltán: A tardi helyzet	„	**40**
Móricz Zsigmond: A betyár	„	**54**
Remenyik Zsigmond: Bűntudat	„	**32**
Raffy Ádám: A máglya	„	**55**
U. Sinclair: Irodalomtörténet	„	**40**
Tolsztoj: Kálvária	„	**54**
Traven: Talyiga	„	**32**
Gläser: Hazátlanok	„	**54**
Szabó László: Doveri átkelés	„	**39**
Brehm: A kétfejű sas lehull	„	**54**

KISS F.:

A falukutatás módja

A vojvodinai falukutatás kérdésével immár harmadik cikkünkben foglalkozunk és olvasóink véleményét ezen, általunk kezdeményezett akcióról még mindig nélkülözzük. Őszintén szólva nem ezt vártuk. — A világszerte működő ifjúsági kulturmozgalmak egy-egy folyóirat köré csoportosulva eredményes munkálkodást fejtenek ki környezetük életének feltárásában, csak mi, vajdasági fiatalok küzdünk állandóan az unalom és közöny fojtogató pókhálójával. Cikkeinkre egyetlen visszhang sem érkezett! Amikor a falukutatást és az ezzel kapcsolatosan felmerülő problémák megoldását az 1937-es munkaév legfőbb feladatául tűztük ki, elsősorban olvasóink és barátaink önzetlen, megértő, lelkes támogatására számítottunk. A falun, városban élő, faluról bekerült fiatal erőkre gondoltunk, akik szülőföldjük és népük gazdasági és kulturális előrejutását életük fontosabb célkitűzései közé sorozzák. Ekkora közömbösség láttán azonban kétségeink támadnak: vajjon rendelkezünk-e a valóságban ilyen erőkkel? Szeretnénk hinni, hogy igen, — bár, ha az elkövetkező események tagadó választ is adnának erre a kérdésre: nem riadunk vissza. *Ha valahol elhibáztuk, kijavítjuk, és ha kell, kezdjük újra!...*

A vojvodinai falukutatás programmjának ismertetése után szükségesnek tartjuk nagy vonásokban a falukutatás módszerének körvonalait is megadni. Közismert dolog, hogy a helyes munkamódszer már fél-megoldás is. Minden egyes esetre alkalmazható, általános érvényű utasítást azonban nem lehet adni. Ez vagy annyira általános lenne, hogy semmi konkrétumot sem tartalmazna, vagy korlátoznánk munkatársaink egyéni iniciativájának érvényesülését. Feladatunk a jelen pillanatban tehát inkább arra szorítkozik, hogy a külföldön: Csehszlovákiában, Romániában, Magyarországon, Amerikában stb. alkalmazott módszereket ismertessük, amelyek nagyjából nálunk is beválhatnak. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a mi helyzetünkből adódó speciális lehetőségeket és tapasztalatokat is fel ne használjuk, — sőt oda kell hatni, hogy munkánk közben magunk is igyekezzünk megtalálni a helyes módszert.

Külföldön már régen megindult és szép eredményeket ért el a fiatalok falukutatása. Korunk szociális problémáinak tisztázásához nagyban hozzájárult az a generáció, mely az általános szociális igazságok megállapításánál nem állt meg, hanem továbbhaladva, magában a valóságos életben igyekezett alkalmazni és érvényesíteni azokat az elveket, melyeket iskolásan, elvontan már előzőleg magábaszívott. A szociológia tuljutott már azon a fázisán, amikor doktrinás megállapítások és konkluziók jelentették a végérvényes igazságot. Eddig bármilyen jóakaratúan is, kész megállapításokat igyekeztek ráhúzni a konkrét valóságra és bármilyen rosszul is állt az ott, addig toldozták-foldozták, mig jól-rosszul hozzá nem idomult az általánoshoz. A valóság azonban nem hagyja magát akárhová beskatulyázni. A valóság él és az életet nem lehet uniformizálni.

Ha tehát rendelkezünk is már azokkal a tudományos alapokkal, melyek a társadalmi egész mozgástörvényeit felfedik, még mindig hiányoznak a speciálisan helyhezkötött és tagadhatatlanul létező földrajzi, népi, társadalmi, pszihikai ismeretek, melyek nélkül szociális munka elképzelhetetlen. Ennek a felismerése vezette rá a magyarországi, valamint a romániai és szlovenszkói fiatalságot arra, hogy a munkát alulról, a népi alapból kezdje s az itt szerzett kutatási eredményeket használja fel azután a most már speciálisan meghatározott további szociális munkásságára.

A munka amellett, hogy újabb, szabadabb mozgás-teret nyit meg a kutató számára, még a résztvevők széles köreivel is megismerteti a szociografia fontosságát és értékét. Nem is szólva arról, hogy egész tömegeket mozgósít és tesz aktiv szociális munkássá.

Tekintettel arra, hogy mi még nem számolhatunk biztosan egy olyan káderrel, amely ezt a Jugoszláviában teljesen új munkát elvégezné, egyelőre a kutatási módszerek egyik fajtájával teszünk kísérletet.

A kérdés lényege a megfelelően összeállított kérdőívek kitöltésében van. Ha az egymásután sorba következő kérdőívek pontos és világos adatokkal visszafutnak, szerkesztőségünk feladata lesz az anyag átvizsgálása, ellenőrzése és esetleg közlése. Ez azonban már a munka befejezése. Kezdjük előlről!

Májusi számunkhoz egy kérdőívet mellékelünk. Ez a kérdőív a falura, községre vonatkozó általános jellegű kérdéseket tartalmazza. Ez lenne a kezdet, mely egyúttal munkatársainkat is bevezetné a munkába és útmutatásul szolgálna szerkesztőségünknek a következő kérdőívek összeállításában. Ha ugyanis ezen első erőpróba kedvező eredménnyel végződik, bátran nekivághatunk a kényesebb, precizebb kutatásnak, hogy az elnagyolt körvonalak helyett részletes, mélyebb boncolgatással tisztább képet nyerjünk. A kérdőív összeállításánál nagy figyelmet szenteltünk annak, hogy a válasz megadása ne jelentsen olvasóinknak különösebb fáradtságot. Így pl. lehetségesnek tartjuk, hogy olvasóink nagyobb része, különösen pedig a falun élő értelmiségiek egy-két heti kutatás után a feltüntetett kérdésekre pontosan válaszoljanak. A falu lakosságának számát, nemzetiségi és vallási megoszlását, a községi képviselőtestület összeállitását, a közhivatalok számát stb. nagyrészt már a helybeli iskolákban is tanítják és a tanító, lelkész, kántor, jegyző, vagy más hatósági személy jóindulatú felvilágositásából is meg lehet állapítani. Sokszor nélkülözhetetlen lesz ezen értelmiségi személyek segítsége és ilyenkor puszta szégyenből, vagy konokságból nem mellőzhető. Az egyesületi élet adatai az illető egyesületek titkáraitól tudhatók meg legkönnyebben, akik viszont a maguk részéről sokszor igen pontos adatokkal szolgálhatnak nemcsak egyesületi, hanem az általános kulturális és gazdasági viszonyokról is.

Akadnak természetesen olyan egyesületi vezetők, — mint az egyik szuboticai egyesület könyvtárosa, mikor szerkesztőségünk fel-

világosításért fordult hozzá, csupán bürokratikus rövidlátásból először írásbeli kérvényt követelt és kijelentette, hogy vezetőségi engedély nélkül nem mondhatja meg hány könyv felett rendelkezik a könyvtár — az ilyen egyesületek kulturális működése elé már eleve negativ előjelet tehetünk.

Kissé nehezebbnek tűnik az a kérdés, hogyan lehet egy faluban megállapítani, hány ember — illetve család — él földmívelésből, hány másfoglalkozásból. Ezekre és a hasonló kérdésekre legjobb az úgynevezett direkt-módszer alkalmazása. Ha, mondjuk, egy 5000 lakósú faluban van 1000 család, a tisztán családonkénti foglalkozás megállapitása sem ütközik valami óriási nehézségbe. S a falun meg majdnem mindenki ismeri egymást. A szomszédok sokszor pontosabb felvilágosítást adhatnak, mint maga a családfő. Ha két odavaló, ügyes fiatalember egymásközt két körzetre osztva a falut, hozzálátnak a kutatásnak, 2—3 este, vagy 1—2 vasárnap délután elvégzik a munkát. Általában a közös erőfeszítés vezethet csak eredményre. Ezért, ha többen kiosztják a munkát és így mindenkinek aránylag egy kis rész jut csak, sokkal pontosabb és alaposabb eredményre jutunk. Ugyanígy szerezhetők be a föld minőségi, tulajdonjogi megoszlására, valamint az állatállományra vonatkozó adatok is.

A falukutatás módszere általában, magából a falukutatás célkitűzéséből adódik. A vojvodinai falukutatás legfőbb célja pedig a tényleges helyzet feltárása minden szépítés vagy túlzás nélkül. A kérdőívek kitöltése alkalmával ezt mindig szem előtt kell tartani. Tudni kell, hogy minden felületesség, vagy túlzás csúfítja a helyzetképet és épp ezért káros és elítélendő. Szerkesztőségünk úgy állította össze a kérdéseket, hogy munkatársainknak ne okozzon nagy fejtörést a válasz megfogalmazása. Nem is tartunk igényt körülírásokra, vagy kimerítőnek szánt tudósításokra, A legegyszerűbb, ha olvasóink számokban felelnek minden kérdésre. Ha esetleg sehogysem sikerül a megfelelő adatot beszerezni, úgy sokkal jobb a kérdőíven az illető helyen egy hiány- vagy kérdőjelet tenni, mint „hasból" egy számot beirni. Szerkesztőségünk előbb, vagy utóbb úgy is birtokába jut az illető adatoknak. Végül a legfontosabb kérdés. Kiknek a segítségére számít szerkesztőségünk, illetve kik fogják a kérdőíveket kitölteni? Lényegében ez a legnehezebb kérdés is. Többször hangoztattuk, hogy olvasóinkra számítunk. De ez a meghatározás magábavéve semmi konkrétet nem jelent. Félünk, hogy olvasóink nagyrésze a ceruzát sem hajlandó meghegyezni a kérdőív kitöltésére. nem pedig hogy a szükséges adatok beszerzése végett szaladgáljon a tanítótól a jegyzőig és a paptól a tűzoltótestületig, vagy szakszervezeti titkárig. Különösen ha ezektől nincs nagy kilátás hatékony segítségre. Mégis reméljük, hogy olvasóink közül különösen az előfizetők körében akad több olyan fiatalember, akik megértik szerkesztőségünk törekvéseit és igyekezetét és tőlüktelhetően támogatni fogják munkájában. A mai súlyos helyzetben, amikor minden kulturakció a legnagyobb anyagi és er-

kölcsi áldozatokat kívánja meg, reméljük, hogy vannak emberek, akik ezt megértve, ritka szabadóráikat a saját és a közjó érdekében tudományos munkára szentelik. Ezzel nemcsak a falukutatás jelenleg adott munkájában vesznek részt, hanem abban a nagy, gigantikus erőfeszítésben, amelynek a HID is, meg a falukutatás is csak egyik megnyilvánulási formája. Apránként, hangyaszorgalommal kell összehordanunk azokat a szükséges kellékeket, amelyek az élet megjavítását, szebbétételét szolgálják. S ha ma minden egyes hangyamunkás nem is tudja felmérni azt az egészet, melyhez egy résszel ő is hozzájárult, egyszer, a learatott gyümölcs ízében megtalálja a maga munkájának értelmét is.

Ezzel az akcióval szeretnénk egyszersmind azokat az erőket is felkutatni, melyeket jelenleg az ismeretlenség és a távolság homálya takar, mely erők nélkül a valóság megismerése sohasem hatja át a néptömegeket. Az, aki még ilyen munkában nem vett részt, annak a falukutatás lesz az a munkaterület, ahol társadalmi tevékenységét elkezdheti. Mindenki, aki tisztában van azzal, hogy környezetünk rossz és megváltoztatásra szorul, nem fogja egykedvűen fogadni a megváltoztatandó környezet komoly feltárására indított akciónkat, hanem akár egy levelezőlapon tudomásunkra adja, hogy a falukutatás munkájában részt akar venni.

A „HID" a maga részéről megtette kötelességét, most már az olvasóinké a szó!

◆◆◆

Féja Géza:

A mezei munkásság

Részlet az író most megjelent „VIHARSAROK" című szociográfiai művéből, melyben a tiszántúli magyar földmunkásság életének megkapó képét adja.
(Budapest, 1937. Athenaeum kiadás.)

Ez a hatalmas tömeg két nagy csoportra osztható. Az egyik, mint uradalmi cseléd, teljesen földesurának jogara alatt él. Oda van kötve egy majorsághoz, annak gazdasági és társadalmi helyzetéhez, s ha e viszonyt megszakítja, földönfutó lesz belőle. A másik csoport szabad munkavállaló, azonban munkája ma már csak hatósági intézkedések segítségével biztosítható. Nyáron azért jut keresethez, mert az aratógépek használatát betiltották, s így a nagybirtok kénytelen kézi munkaerőket alkalmazni. Télen pedig az ínségmunka védi meg az éhenhalástól. Az év legnagyobb részét legjobb akarat mellett is munka nélkül tölti. Valamikor a mezei munkás arisztokráciáját a tulajdonképeni földmunkások, a kubikusok alkották. Nomád életet éltek, az egész országot bejárták és sokan Európa legkülönbözőbb tájaira is eljutottak. Keresetük messze meghaladta a mezei munkásokét, jól táplálkoztak s biológiai értelemben is népünk legjavához tartoztak. Ma őket is elsősorban az inségmunkaszerű közmunkák óvják meg a pusztulástól.

A magyar mezei mukásság sorskérdése 1848-ban gyúlt ki veszedelmes erővel. Azóta tömérdek küzdelem, szervezkedési kísérlet és lázadás jelezte, hogy ez a megoldatlan kérdés fekéllyé súlyosodott. Nemcsak földhöz való juttatásuk kérdését hagyták megoldatlanul, hanem még házhelyhez sem jutott valamennyi.

Lelkialkat szerint ismét két csoportra oszthatjuk a magyar mezei munkásságot. Egyik fele inkább béresnek áll be, vagy summásnak szerződik, tehát egész idejét vagy idejének jelentékeny részét leköti igen mérsékelten dijazott állandó munka fejében. Másik fele kisbérletbe fog s ha ez nem sikerül, a munkáspiacon igyekszik szabad megegyezés alapján esetről-esetre munkához jutni. Ezek a szabadabb, függetlenebb lelkű s éppen ezért még a béreseknél is nyomorultabb sorsban élő emberek.

A mezei munkás ma áru, mint a búza, a tojás, a marha vagy a baromfi. A parasztvárosban nemcsak állat-, gyümölcs-, csirke- és zöldségpiac van, hanem emberpiac is. Nemcsak lókupecek s marhakupecek kúfárkodnak, hanem »embörkupecek« is. A mezei munkás sorsát is a kereslet-kínálat törvényei döntik el, azzal a megszorítással, hogy a kereslet sohasem akkora, mint pl. a lóé s a vágómarháé az olasz-abesszín háború idején, a kínálat pedig mindig nagyobb, mint a kereslet. Tehát az ember, mint árucikk, a »szabadverseny« előnyeit semmiképpen sem élvezheti. A földmunkás, hacsak állandó munkahelye nincsen (s ez a legritkább eset a mi tájunkon) vagy kisbérletet nem kap (ez még ritkább),

idejének legnagyobb részét az emberpiacon tölti. Ötös-tizes csoportokban ácsorognak a toprongyos, fáradt, többnyire egészen elfásult arcú alakok. Csöndesen beszélgetnek, de inkább hallgatnak. Alig különböznek az állatpiacon álldogáló állatoktól, az utóbbiak azonban rendszerint jobban tápláltak s több vegetatív örömet fejeznek ki, mint az emberpiac »lelkes« árucikkei. A lélek ezeken az arcokon legfeljebb gond, düh és keserűség alakjában jelentkezik. (Érthető tehát, hogy korunk a lélek gondozására annyi munkát és költséget fordit.) A gazda, mikor munkást fogad, éppen úgy válogat köztük, mint az állatok között. Megnézi erejét, szemügyre veszi korát, kikérdezi családi viszonyait. Azután megkezdődik az alku. Az állat e téren is szerencsésebb. Ha az alku nem sikerül, régi gazdája ismét vet szénát vagy répát a vályúba. Az ember azonban, mint a teremtés koronája s felszabadult, emberi jogokkal rendelkező magyar, maga alkuszik. S ha az alku nem sikerül, mehet koldulni vagy éhezni.

*
* *

1848-tól a magyar mezei munkásság politikai életünk legnyugtalanabb s legszámottevőbb feszítőerői közé tartozott. Az elnyomott, de komoly életigényekkel felruházott s állandóan politikai-társadalmi harcokra kész osztály szellemileg sokkal jobbban fejlődött, sokkal szélesebb látókörben szemlélte az életet, mint a módos gazdaréteg. A »földmunkás« otthonok és szervezetek a magyar nép politikai iskolái voltak, megmutatták a munkásságnak a nagy gazdasági és történelmi összefüggéseket. A kisgazdák általában aprólékos, torz, helyi agrárprogram alapján állottak mindig, a mezei munkás azonban korán megtanulta a szociológiai gondolkodás elemeit. A világháború előtt az volt a magyar mezei munkásság tragikuma, hogy megfelelő szellemi gárda nem állott az élére. A világháború után s 1930 körül egészen rendkívüli erővel kialakult ez a vezető csoport, addigra azonban a mezei munkásságot teljesen kiszorították a politikai életből. Különböző módszerekkel egészen jelentékeny rétegek választói jogát vonják meg. Otthonaikat többnyire légből kapott ürügyekkel bezárják, tagjaikat zaklatják. Új otthonok, új munkásszervezetek megalakulását minden elképzelhető erővel megakadályozzák. Munkaközvetítő irodák megnyitását nem engedélyezik. A munkásság kollektív fellépéséről, érdek-képviseletéről szó sem lehet. Az elnyomott osztály legjobbjai a nyomás következtében egyre szilárdabb s tisztább emberek lesznek. A nagy tömegek azonban anarhikus lelkületű emberekké alakulnak, vagy pedig halálos közönybe esnek.

Nemrégiben nagy kaszáskeresztes*) bűnper zajlott le. Vádlottjainak nagyrésze a déli Tiszavidékről került ki. Vezetőjük tipikus fővárosi álnagyság volt, évekig hiába stréberkedő rossz

* A német horogkeresztesek mintájára megszervezett magyar fasiszta alakulat.

költő, később nevetséges akarnok-politikus. Programja a legteljesebb zagyvaságot árulta el. Szocializmus, nacionalizmus, turanizmus és kollektivizmus a legfurcsább módon keveredtek benne. De mégis eljutott az elnyomott s e közéletből teljesen kiszorított, a munkaadóknak tökéletesen kiszolgáltatott mezei munkások közé. S az anarhiába és közönybe hullott embereknek egy pillanatra felcsillant a szemük, azt hitték, hogy itt van az alkalom a tömörülésre, a kollektív mozdulatra. A szervezkedést nemsokára leleplezték s a mozgalom vezetőit bíróság elé állították. A vallomásokból kiderült, hogy kétféle ember csatlakozott e mozgalomhoz. Olyanok, kiknek az éhezés már egészen elhomályosította a tekintetét s úgy menekültek e szervezetbe, mint a szekta mámorába, s olyanok, akiknek ez a szervezkedés ürügy s alkalom volt az ősi paraszt-demokrata-szocialista mozgalom feltámasztására. Egy mesterségesen lesülylyesztett, destruált társadalmi réteg belső sebei és torzulásai nyíltak ki ezen a tárgyaláson. A mezei munkásság kilencven esztendővel ezelőtt európai színvonalon s országos, jelentőségű mondatokkal fogalmazta meg a népi kívánságokat. S kilencven esztendő mulva e mesterségesen megdermesztett osztály egy része szélhámos martaléka let. S ne feledjük, hogy a magyarság egyik legszámottevőbb társadalmi rétegéről van szó. Lesüllyesztése a soha és semmiféle úton sem pótolható nemzeti vérveszteségek közé tartozik.

A spanyol ifjúsághoz.

— Irta Romain Rolland —

Spanyol testvérek! Hallatlan harcot vívtok. Tudjátok, jól, hogy nem csak Spanyolországról van szó. Az emberiség egész jövőjéért, a szabadságért, a szociális igazságért, a szellem szent javaiért s korlátlan fejlődéséért folyik ez a harc. A sötétség valamennyi hatalma szövetkezett, hogy megállítsa a felkelő napot, hogy leigázza a szellemet s a népeket, hogy megakadályozzák előrehaladásunkat. Dicsőséges szabadságharcotok védelmezi a lét méltóságát és a nép szabadságát — lángoló példát állít más népek eté, Ti vagytok a szabadság nagy hadseregének hősies élcsapata. Köszöntelek benneteket, ti fiatal halhatatlanok!

Nem egyezem bele abba, hogy a civilizáció kényszerűen őszinteségnélküli, vagy, hogy az ember csak hazugságok árán civilizálódhat. Maga a társadalom őszinteségnélküli, ha a nép hangjának elfojtását igényli és attól a szólás alkalmát, sőt magát a lehetőségét megvonja.

Andre Gide.

Kocsis Imre:

A mai sport

Korunk társadalmi problémái mindenkit érintenek, kit bőrén, kit értelmén keresztül. Minden ilyen probléma, természetesen, másképen fogalmazódik meg a különböző rétegekben, de minthogy e különböző rétegek függnek egymástól, — a problémák egyúttal közösek is. Egy ilyen részlegesen és általánosan megoldásra váró probléma a sport is.

A sport kedvező hatást gyakorol az emberi testre. Fejleszti az izmokat, acélossá teszi a szervezetet, erősíti a közösség gondolatát. Talán semmi sem fűzi össze annyira a szolidaritás és a testvériesség kötelékeiben az embereket, mint éppen a sport. Mint az egymástmegismerés legerősebb tényezője, a kölcsönös megértés és közeledés gondolatát szolgálja. Tehát reális és szükséges kelléke a mai emberi életnek.

A mai életkörülmények csökkentik, sőt nagyon sok esetben teljesen megsemmisítik a sportnak pozitiv hatását. Ma csak azok a néprétegek sportolhatnak, amelyeknek az idő és az anyagi körülmények nem okozhatnak nehézségeket. Mert a sport mindenekelőtt társadalmi privilégium. Egy, kétgyermekes, havi 700—800 dinárt kereső magánhivatalnok nem fog tenniszezni, síelni vagy vívni azon egyszerű oknál fogva, mert ebből még a létfentartásra sem nagyon jut. Azokra, akik megerőltető nappali vagy éjszakai munkát végeznek, gyönge élelmezés és rossz higiénikus körülmények között, nem gyakorolhatják az áldásos hatású sport valamelyik fajtáját. Ezeknek az embereknek nincs kedvük a megerőltető munka után futkosni vagy ugrálni a sportpályákon.

A sportnak a testedzés mellett a testvériség érzésének kimélyítését kellene szolgálnia. Ma azonban e tekintetben is nagyon relativ eredményeket látunk, amennyiben ide is behúzódott a politika minden gyűlöletével és kíméletlenségével. A berlini olimpiászon a fajkülönbség, az árja faj felsőbbrendűségének beképzelése világosan látható és érezhető volt. „Jó“ példával a vendéglátó német nép járt elől. Sem a grandiózus méretű berlini stadion, sem az érdeklődők hatalmas tömege, sem pedig a megafonok hangjai nem tudták, de nem is igen akarták elrejteni a német rezsim politikai céljait.

Az olimpiásznak, ezekben a nehéz és válságos időhben, amikor közvetlenül érezhető a háború fenyegető veszedelme, a nemzetek közötti közeledést kellett volna szolgálnia, egyengetni kellett volna a tartós béke felé vezető utat. Ehelyett ennél a nagy összetalálkozásnál a háború nyilt propagálását láthattuk. A stadionokon a német közönség csak a fasiszta vagy a fasizmussal legalább is rokonszenvező nemzetek fiait tapsolta. Hitler, a német birodalom teljhatalmú kancellárja tüntetőleg elhagyta a stadiont, amikor kezet kellett volna fognia a néger Owens-sal, Woodrow-val és Metcalfe-val, a világ legjobb futóival, akik a fehér kollégáik bevallása szerint a legjobb sportkollégák. Az idegen országok fiainak, akik az olimpiászra összesereglettek, ingyenes filmeket mutattak be, amelyek a munkában levő

diszkoszvető rekorder után közvetlenül a bombavető katona képét mutatták be és az aláírás azt tolmácsolta, hogy csak a jó sportember lehet jó katona. A diszkoszvető messzebbre tudja dobni a kézigránátot, a céllövő bajnok biztosabban beletalál az ellenfél szívébe. Így sikerül Németországban a nemzeti szocialista rezsimnek a sport álarca alatt félrevezetni az ifjúság egy jelentős részét és imperialista törekvéseinek őrévé és harcosává tenni.

De nemcsak a fentemlített célok elérésére használják fel a sportot. A sport ma az üzletnek, a pénzszerzésnek egy igen fontos és amellett nem is nehéz módjává vált. Egy nagyobb boxmérkőzés milliós bevételéből hetvenötszázalék jut az impresszáriónak, a rendezőnek.

De figyeljük csak egy profisportoló sorsát. Esetleges baleset és a felfokozott munkateljesítmény pár év alatt tönkreteszi a belső szerveket és vége a pályafutásnak. Munka után kell nézni, amihez már nincs is hozzászokva és amit már el is felejtett, de ha meg is volna a munkakedve, nem nagyon érvényesülhet. Ezer és ezer ember van az ő sorsán, akik épp úgy kenyér után szaladgálnak, mint ő.

Egyes olimpikonoknak szobrot állítanak. Ez már sport-őrület. Itt már elhomályosítja az agyat, korlátozza a gondolkodást, beképzeltté teszi az embereket arra, ami igazán nem sokat számít az emberiség és a kultura előrehaladásának történetkönyvében. Azért, mert egy nemzet fiai közül husz jobban tudja hajítani a gerelyt, gyorsabban forgatni a kardot, nem kell kidüllesztett mellel dicsőséget ordítani a világba. Vannak nemzetek, ahol az elsőbbséget a testi erő és nem a tudós, művész vagy költő munkája után osztogatják. Nem a testi erő szerint értékelődik a nagyság. Az antik görögöket nem az olimpikonjai tették naggyá, hanem a szellem emberei, a Platók és az Arisztoteleszek.

És ameddig ezt a sportolók és sportvezetők nem veszik tekintetbe, addig nem is várhatunk a sporttól lényegesebb eredményeket a népegészség és művelődés terén.

HITLER a német közoktatásügyi miniszterrel 2000 könyvet és egy csomó díszdoktorátust küldetett az athéni egyetemnek. — Akik minden valamirevaló írót, művészt elkergettek, akik máglyára viszik a kulturát és gondolkodást, akik, mint leprásokat, elkülönítik a szabad szellem hordozóit, ők küldenek könyvet Athénbe ?! Csúfot űznek a szabad gondolkozás, a független bölcselet, a nemes humanizmus, Sokrates és Plató hazájából ?! Mert a Harmadik Birodalom tagadása mindannak, ami szépet, nemeset, felemelőt Athén valaha adott az emberiségnek.

Jovan Popović:

Ki-ki a maga helyén...

Az író »REDA MORA DA BUDE« című novelláskötetéből (Nolit, Beograd)

Négy óra. A nap kereken, vörösen emelkedik a látóhatár fölé. Feltűrt nadrággal, zöld köppenyben egy sovány, szakállas jelenség siet a reggelben fürdő utcán. Madarak csicseregnek, kutyák csóválják farkukat és frissen, pihenten ugatnak, Hárs-illat lebeg az éles, reggeli levegőben. Szénás és búzás kocsik zötyögnek a lomhán emelkedő porban, amelybe beleolvad a széna, a szalma és a hárs lehelete. A pékműhelyből terjeng meleg, savanykás illata a kenyérnek s szellők fonják bele lovak és istállók szagát.

Pop Jóta siet...

Utána halk nevetések fakadnak. „Ugyan nézd, úgy néz ki, mint egy kísértet. Fél, hogy elvész egy szőlőfürt, ha nem ér ki hajnal előtt."

„Ez is jobban ért a garashoz, mint a templomhoz."

„Még ott is a szőlőjére és a tyúkjaira gondol."

„Nem is hiába. Azért van neki."

Persze, nem hiába. Nevetnek rajta, gúnyolják, de értékelik. Nem fantaszta ő, nem kerget szelet és nem regél kis meséket: ért az élethez. A szőlő és a szántók pedig nőnek, mint a gyerekek. A gyerekekkel ugyan nem igen volt szerencséje, de a szőlő és a szántók nőnek. Ha gazember is, nyúz is ahol lehet, leszolgálja a magáét Istennek, és ha van Isten — hát rendben is van.

Hátamögött gúnyos megjegyzések hallatszanak, de a képébe mindenki alázatos kedvességgel köszönti: „Jó reggelt, tisztelendő! Dologra, dologra? Szép időnk van."

„Szép az idő, jó reggelt! Felkeltem körülnézni egy kicsit a szőlőben. Vissza kell jönnöm reggeli misére. Isten áldja."

Már messze jár. Kapkodja hosszú lábszárait. Köpenye lebeg, mint egy tisztességben elkopott zászló. A nagy sietéstől arcáról csorog az izzadtság. A nap már forrón süt. „Lám, már is milyen meleg van. És még hűvösben kellene metszeni. A szőlőjét nézte messziről. Átfutotta tekintete, számolgatva, hogy minden rendben van-e ott?

„Hé! Itt vagytok emberek? Mit lopjátok Isten napját? Dologra, dologra!"

„Jó reggelt pópa, nem lopjuk mi a napot, hiszen megmondta, hogy mig ki nem jön, ne kezdjük."

Két ember tápászkodik fel a kukoricából, a szőlő mesgyéjén. Zsíros kalapok alatt vörös arcok, sovány testükön bő ruha, ami megzöldült a permettől.

„Persze, persze, ő mondta, hogy ne kezdjék el egymaguk. Bitangok ezek, mindent tönkre-tennének, akarattal elmetszenék, megnyirbálnák. Jó, hogy nem tették. De elloptak egy jó-félórát. Megkéstem."

„Hajde"! — kiált energikusan. Feltűri kabátujját és nadrágját, felemeli köpenyét és velük együtt hozzálát a munkához. Minden

szőlőtövet, minden egyes kis bimbót megnéz, követi a két ember minden mozdulatát. Három helyett dolgozik.

Ma pop Jóta újra megspórolt két embert s három napszámot. „Csak, ha nem esik a szőlő ára. Az ember dolgozik, kínlódik és a végén még veszít is."

A három ember belefúrja magát a szőlőbe. A világos-zöld, egyenes pászták között, drága, ritka szőlőtövek. A nap mind hevesebb. A három alak fel-feltűnik a vibráló levegőben, tarka ruhájuk, mint egy szín-szimfonia.

Kocsizörgés hallik. Jócó felemelkedik, szeme elé teszi kezét, elbámészkodik, vontatottan mondja: „Megjött a felesége, tisztelendő úr!" A pópa felrezzen. „Ez persze rögtön leállítaná a munkát" — fut át az agyán először — aztán: „Már hét óra volna?" Templomba kell menni. Ma temetés is van. Igaz, hogy szegény. De hát ez is valami. Az embernek sokat kell törődnie, nem úgy, mint ezek a fiatalok, akik csak százasokat ezreseket akarnának és azután inni és kártyázni. „Úgy bizony, ma nem ér el az ember semmit sem!"

„Timó!" — kiált a hájas, deformált-testű asszony, miközben lekászolódik a kocsiról. „Megjöttem, te most mehetsz."

A bakról egy görnyedt emberke száll le. Leszedi a kosarakat és megy utána. A pópa felsóhajt. Mintha fizikai fájdalmat okozna elhagyni a szőlőt. Ki tudja mi történik, mig nem lesz itt. Lopni ugyan nem fognak, hiszen itt az asszony. De ezek a bitangok valami kárt tehetnek. Kárt tehetnek a ritka, pompás lugasban. Mondja nekik, hogy ne dolgozzanak, amig nincs itt? De a napszámot az egész napra meg kell fizetni.

Határozatlanul áll. De el kell mennie. Felül a kocsiba, abba a közismert, szembetűnő sárga kocsiba, a betegen, melankolikusan kocogó két csenevész lóval. A bakon szundikál az öreg kocsis.

Ezen a sárga kocsin, a két melankolikus lóval és az álmos, görnyedt emberkével pop Jóta az egész várost és az összes szállásokat bejárja, ha kell, elolvassa az utolsó imát, megszenteli a vizet. Sovány alakja őszes, hegyes szakállával, a megzöldült reverendában, mindig fürgén, mindig sietve, mindig munkában. A munka munka. Imát olvasni, halottat temetni, gyereket keresztelni, tyúkokat eladni, szőlőt permetezni és a napszámon spórolni. A dolog dolog. Dolgozni kell, hogy legyen valami öreg napjaira és az utódoknak. Öreg napjaira? Hiszen máris öreg. De hát hol is van határa az öregségnek? Fő, hogy a szőlő nagyobbodik, mindig több a tyúk, a hordók is mindjobban megtelnek. Ez mind az utódokért van. És Istenem, milyen csodálatos: szegény pópának nincs szerencséje a gyerekekkel. Más pópáknak egészséges, piros leányaik és fiaik vannak, akik pópák vagy ügyvédek lesznek. Pedig nem, nem lehet azt mondani, hogy pop Jóta nem jó apa. És sehogy sem tudja megérteni, hogy idősebb leánya, Milanka, olyan furcsa, hogy miért tesz olyan érthetetlen dolgokat. Állandóan résen kell lenni. Már

háromszor megmérgezte magát és mindháromszor belehalhatott volna. Csak honnan szedi ezeket a fantazmagóriákat? S a fiú is? Annyi kellemetlenséget okozott, hogy apjának be kellett adni egy úrigyerekeket javító intézetbe. Amikor visszatért a girhes, lődörgő, hetyke gyerek, réme lett a városkának. Apja ezresei, azok az annyi álmatlan éjszakán kiszámítgatott és gonddal összekuporgatott ezresek veszélyben voltak. Nők, cigányok, átlumpolt éjszakák, bevert fejek és kórházi költségek.

Igaz, észheztért, amikor kitört a háború.

Először persze ordított, rohangált az utcán és övéinek legnagyobb szörnyűködésére piros-fehér-zöld zászlóval hadonászott és üvöltözött. De, amikor azután a frontra kellett volna kimennie, rögvest kijózanodott és a háborus évek alatt egy svájci szanatóriumban bújt meg. A „felszabadulás" után ifjúsági „vezető" lett.

Kirakatok, orrok és fejek beverése, magyar és német cégtáblák leszedése — tényleg sok energiát kívánó munka. Hazafias lelkesedés. bor és nők rágták meg girhes testét... — és egy szép napon pop Jótának megint temetésre kellett mennie. Nem hivatalosan, nem ő olvasta most az imádságot. Az összes pópák és a püspök olvasták ünnepi díszbe öltözve. És teljesen ingyen, kartársi szívességből.

Pop Jóta ott állt a nyitott sír fölött: „Most örökre el fog tünni a gödörben." Gépiesen dúdolja és motyogja a szavakat, amiket annyiszor énekelt. Fel-felriadt dúdolgatás közben és belenyilallott a gondolat: meghalt.

Fizikai fájdalomként hatott rá. Egyetlen fia volt. Sárga arcán vékony vonalban futott le a könny.

„Meghalt", ismétlődik benne a gondolat a temetési énekek gépies éneklése közben. „Hát nem élhetett volna rendesen, szépen, emberül, hiszen én is hamarosan sírba kerülök. Ez a szép vagyon..., azután drága ez a temetés. Dehát ezt muszáj. Nehogy azt mondják, hogy a temetésen is spórolt. Meghalt. Ilyen az élet. Hányat eltemetett már ő is, pop Jóta. Mind meghalunk egyszer, mind. De hát mit is csináljunk? Pop Jótának eszébe jut a szőlő és a tyúkok. És nagy bánatában egy kicsit megvígasztalódik. Az élet múlik, de ez itt van.

Van még két lánya. Szentimentálisak, szépek, telt, de sápadt arcúak; álmodoznak, boldogtalanul szerelmesek és Grieget játszák zongorán. „Hiába, nincs szerencsém a gyerekekkel. Mit vétettem, hogy ilyenek?" Erről gondolkozik néha-néha, mig kocsija lassan zötyög a sárban.

* * *

„Hallod-e Milutin, várj egy kicsit, mindjárt visszajövünk. Nem vagy fáradt bátyám?" — fordul a pópa váratlan gyengédséggel a kocsishoz. „Nem én. Mitől volnék fáradt? — a kocsis egy kicsit meg van hatva. Ritkán jut eszükbe, hogy testvérek. És akkor egy percre kiesnek a mindennapból és egy pillanatra elcsodálkoznak: lám, lám...

(Vége a következő számban.) Fordította: *Szabó Á.*

Párbeszéd magammal...

— Fénytelen napok a napjaim,
testemet szorítja szörnyű kín,
cipőm lyukas talpán keresztül
latyak tesz beteggé megint.
Ebédem ma is a megszokott
hat fillérért fekete kenyér,
kedvem is borús már hónapok óta . . .
Furcsa, hogy az ember csak megél
mocsokban, kínban és szörnyűségben
és olykor jó nagyokat nevet,
pedig nincs semmije, senkije
és elégedett, ha naponta ehet . . .
Keserű napok a napjaim,
lesz-e itt valami, lesz-e, lesz
emberi, igazi, örömre derítő,
amiért küzdeni érdemes,
amiért eltűrni — feszülő haraggal —
a nyűgös robotot kell és muszáj . . . ?

— Tarts ki a helyeden, nem te vagy egyedül,
ne törődj véle, ha hallgat a száj,
figyelj és fülelj és add tovább suttogva
s ha úgy érzed lehet: kiabálj.
Érdemes, érdemes, bírnod kell, ki ne dőlj
s ha itt lesz az idő, oda állj!

Kovács Kálmán:

Az üldözött... (Regényrészlet)

Alig észrevehetően közeledett a tél. A higany ugyan még egyszer sem lépte át a határvonalat, de a fáradt, öreg ősz egy szeles novemberi reggelen mégis arra ébredt, hogy nincs sok keresnivalója ezen a földrészen. Mikor bágyadt szemei jobban megszokták a szürke, ködös megvilágitást, mint egy baljóslatokkal terhelt hadvezér, seregszemlét tartott. S amit látott, az nem hozott enyhülést számára.

A fák már elsirták levélkönnyeiket, a teherhordó állatok lábain téli patkók karmolták a kövezetet, az emberek pedig feltűrt gallérral loholtak az utcán és mind gyakrabban és mind sötétebben káromkodtak.

Ebből azután az ősz szépen megértette, hogy bizony kiszorúlt utolsó sáncaiból is és már elkésett az ellenállás megszervezésével. Az az ellenség a legveszedelmesebb, amelyik nem nyiltan támad, hanem belopódzik, beszívárog, berágja magát. Az ősz is igy járt most a téllel, de mint tapasztalt, vén siheder nem sokat töprengett az elmuláson; csendben, nyugodtan, vergődés nélkül akarta kiadni lelkét, mint a bölcsek és a csavargók.

Mikor a metsző északi szél feladta rá az utolsó kenetet, egy kivánsága volt csupán, hogy hátralevő óráit hűtlen cimborájával, a Nappal tölthesse együtt.

Kedvetlenül vánszorgott elő a roppant égitest; voltaképpen sohasem szivlelte ezt a kehes évszakot, de a régi ösmeretség emlékére mért ne komázzanak el utoljára. Látva közeli pusztulását, megsajnálta egy kicsit a haldoklót és nem fukarkodott melegével. Másfelé kergette a szelet, levegőbe fojtotta a ködöt, jobb kedvre deritette az embereket.

A Duna is, ez a nagy, lomha folyam, mintha szabadabban csobogott volna medrében, miután a ködfátyol lecsapódott. A hídról már tisztán lehetett látni, mint sürög-forog bodros hulláma, mint örvénylik és mint bukik alá, ahogy tuljutott a pilléreken. Az imént is ugyanígy játszhatott talán, de a sűrű, fagyott pára még eltakarta a kiváncsiskodók szemei elől s csak a locsogó hangok ritmusából lehet következtetni a folytonosságra.

Három csavargó a híd alatt még az igazak álmát alussza. Máskor korábban keltek, de az elmúlt éjszaka zaja és izgalma sokáig ébren tartotta őket későn tértek nyugovóra, azért húzódik el a fölkelés.

Úgy kezdődött az esemény, hogy éjfél tájban furcsa kiabálásra lettek figyelmesek. Ez előcsalta őket hálóhelyükről s látták, hogy a hidra csődült járókelők az ég felé mutogatnak. S ott fennt, a magasba ívelő vastraverzen, egy ember kúszott a hidfő irányába. Nem nézett se jobbra se balra, határozottan tört a célja felé, pillantásra se méltatva bámulóit. S mikor az előkerült rendőr csendet

teremtett és lefelé hivogatta, még csak nem is válaszolt. Ment tovább főlfelé a maga utján.

A közeli emberhalál érzete megrenditette a lentieket. A hid alól jött három csavargó, az Öreg, Géza és Sugyi herceg torkát éppúgy szorongatta valami, mint azét a prémbundás uri nőét, aki elájult a rémülettől. Az Öreg ekkor jónak látta félrevonulni, mert egy kis körözöttel a füle mögött nincs sok keresnivalója embercsoportok közelében. Ovatosságra intette a két fiatalt is, de őket annyira lenyügözte az elszánt ember haláljátéka, hogy nem tudtak elmozdulni a hidról.

Egy ember mégis akadt a sok közül, akit nem hatott meg a közeli halál veszedelme és gúnyos cinizmussal csúfolta a szerencsétlent.

— Gyere le te csibész, mert leesel! — kiáltott fel kétszer is, hogy minél nagyobb sikereket arasson szellemességével.

De köröskörül csak dühös, megvető pillantásokkal találkozott, mint aki megzavarja egy vallásos misztérium áhitatát.

Ám Kövér urat nem kedvetlenitette el ez a sikertelenség. Neki úgylátszik kapóra jött ez a készülő tragédia, kéjes izgalom remegtette tokáját és tovább csufondároskodott.

Alant a rendkivüli esemény mind nagyobb közönséget vont össze és Kövér úr kivételével néma részvéttel kisérték az öngyilkosjelölt útját. Már túljutott a szöges táblán, már ott küzködött, ahol mind meredekebbé válik az ivelés.

Mikor a mentőcsónak tompa bugással elindult a túlsó partról, a halálraszánt már a turulon pihent. A sápadt holdsarló fakó fényénél csak homályosan lehetett látni amint kezeibe temette arcát: biztosan sirt, vagy imádkozott. Valaki épp a tűzoltókat követelte, mikor az ember, ott fenn a széditő magasságban felemelkedett. Azután ellökte magát a vasmadártól. egyensulyt veszitve kalimpált a levegőben, majd rémes loccsanással eltünt a főlkorbácsolt hullámok alatt.

A hídon ijesztő sikoltással megint összeesett valaki.

A többiek a korláthoz szorulva a vizet kémlelték, hogy főlbukkan-e a szencsétlen, vagy végleg elnyelte a sötét folyam.

Kövér úr középre furakodva kiabált.

— Meglátják jobban úszik, mint a gőzhajó! Biztosan filmszinész akar lenni a pofa.

Az emberek a várakozás feszültségében most ügyet sem vetettek rá, csak Gézának szorúlt ökölbe a keze. Intett barátjának, s ezzel el volt intézve, hogy a vén szadista nem ússza meg a ma estet szárazon.

Közben a motoros megérkezett. Lámpáit kioltották, ne hogy a fény megzavarja az öngyilkost. A mentés elkezdődött, de a mentendőt még nem látta senki. A végsőkig feszült csöndben most tisztán lehetett hallani a hömpölygő viztömeg kisérteties csobogását. Percek multak el igy anékül, hogy történt volna valami.

— Ott, ott! — szakadt ki az emberekből a visszatért remény

felkiáltása, mikor 8—10 méternyire a hidtól egy vergődő alak bontotta meg a viztükröt.

A mentők mellette termettek és evezőt nyújtottak neki. Ő hátatforditott és erőszakkal lebukott a mélységbe. A víz ereje azonban csakhamar felvetette és a mentési kisérlet vagy háromszor megismétlődött, mindig ugyanazon eredménnyel. Közben az ár egyre lejebb sodorta az embert és a csónakot. A hidról már csak körvonalakban lehetett látni, hogy a fuldokló mint utasitja vissza egyre és egyre az evezőt. Döbbenetes oka lehetett rá, hogy ennyire megvesse az életet.

Látva a makacs és következetes visszautasitást, a mentők nem kisérleteztek tovább az evezővel. Közvetlen közelébe siklottak, s mikor ujból felbukott, hajánál fogva megragadták és beemelték a csonakba. A lámpák újból kigyulladtak, a motor bugott, a hidon többen tapsoltak s a megmentett ember tehetetlenül vergődött a mentők karjai között.

Fennt a szélledő emberek szorongó torokkal tárgyalták a történteket, és csak Kövér úr volt elégedetlen a finaléval.

— Ugye mondtam hogy szimulál! Fel kellene kötni az ilyen csirkefogókat.

A hid alól jött két csavargó összenézett és mindegyik tudta kötelességét. Mikor Géza ökle Kövér úr álla alá, a rezgő, rózsaszin tokára sujtott, a herceg lába oly pompásan feküdt, hogy a vén kéjenc kettőt bukfencezve zuhant a hidra.

* *
*

Jó félóra mulva, mikor már a környék elcsendesedett, a három csavargó ismét elfoglalta szállását. Az öreg feküdt középen, a legjobb helyen. Legalább 10 évet ült már össze lopásért, betörésért, rossz tüdeje időnként ki-ki hagyott s a fiúk sohsem voltak biztosak benne, hogy nem holttest mellett fognak-e felébredni. Jobbján Sugyi herceg foglalt helyet, mert ő birta legjobban a hideget. A széltől védettebb baloldal Gézának jutott. Nyirkos vasbeton volt a vánkosuk és az öreg vékony, rongyos felöltőjével takaróztak.

Mindhárman láttak már emberhalált, de az éjféli esemény hatása alól sokáig nem tudtak szabadulni. Az öreg elmesélte, hogy egy komája háromszor mászott fel a hidfőre, hogy munkához jusson. Először kapott is egy kis alamizsnát, másodszor toloncba vitték, harmadszor meg is ruházták ráadásul.

— Hja, ez a sorsunk fiúk — fejezte be az öreg és kiköpött a viz irányába.

Majd sokáig nem esett szó közöttük, csak nyitott szemmel bámultak a sötétségbe. Géza már aludt, mikor az öreg ujra mormogni kezdett.

— Herceg, minek is élünk ezen a bünös világon. Hidd el, jobb lenne nekünk is a viz alatt.

— Hát mondasz valamit pajtás, de ráérünk még arra. Minek elhamarkodni a dolgot?

Világszemle

A spanyol kormánycsapatok brihugeai győzelme felszakitotta az úgynevezett „benemavatkozási" politika gennyes sebét. Grandi, londoni olasz nagykövet a vereség hírére kijelentette, hogy Olaszország egyetlen katonáját sem hajlandó kivonni Spanyolországból, amíg az intervenciós hadjárat nincs befejezve. Miután Grandi Londonban elismerte, hogy Olaszországnak valóban csapatai vannak a spanyol frontokon, úgylátszott, hogy nem lesz értelme tovább folytatni a diszkreditált, nevetséges és kártékony semlegességi játékot. A francia közvélemény felzúdult és erélyes cselekedeteket követelt a Blum-kormánytól. Delbos valóban egy kissé élesebb hangon kezdett beszélni. Franciaország felvetette azt a gondolatot, hogy visszaveszi cselekvési szabadságát, majd akciót kezdett a Népszövetség összehívására. Ezt az akciót Anglia elgáncsolta. A Baldwin-kormány magatartása Angliában is nagy felzúdulást keltett. Az agg Lloyd George a londoni parlamentben szenvedélyeshangú támadást intézett a semlegességi politika ellen, amely Anglia érdekeit ugyanúgy sérti, mint Franciaországét. A kormány nevében lord Carnborne válaszolt, azt állította, hogy a semlegességi politika bevált, mert az önkéntestilalmat szigorúan betartják. Betartják, — de csak a demokratikus államok, mialatt a fasiszta parancsuralmak vígan szállítják a csapataikat.

A brihugeai csata nagy katonai és morális győzelmet hozott a spanyol köztársaságnak. De ez a győzelem még nem dönti el véglegesen a háborút. A köztársaság végső győzelme attól függ, hogy megakadályozzák-e a további intervenciós csapatszállításokat, Egy angol lapjelentés szerint Franko csapatainak már tíz százaléka sem spanyol. Olyan tény ez, amely felett a demokratikus hatalmak továbbra is szemet húnynak, vagy megvárják, mig maguk is hasonló támadás áldozatai lesznek.

* *
*

Albrechtnak, Belgium republikánus és szocialista érzelmű királyának tragikus halála után nagy változások történtek a tradicionális belga politikában. Már a király halála előtt súlyos belső gazdasági és politikai válság rengette a belga közéletet. Ehhez még az általános európai politikai válság is hozzájárult, valamint a fasizmus győzelme Németországban, amely egyszerre háborús veszedelmet zúdított Európára. A belga reakció egyre összpontositja erőit. A király hatála csak siettette a reakció koncentrálódását és ez a reakció mindeddig túlsúlyt nyert a nép erejével szemben. A német fasizmus kihasználta a flamand—vallon torzsalkodást és a rexista mozgalmon keresztül sikerült neki a kispolgárság elégedetlenségét fasiszta mederbe terelni. Az 1936. évi választások azt mutatják, hogy a fasiszta rexmozgalom erősödött a katolikusok rovására, mig a szocialisták és liberálisok közös blokkot alkotva megtartották pozicióikat, a kommunisták szintén gyarapodtak, noha nem oly mértékben, mint a rexisták. Belgium nagytőkés körei, mint érdekeik megmentőjét, támogatják a rexmozgalmat. A népfront győzelme Franciaországban a fasizmus felé fordította ezeket a nagytőkés köröket, mig külpolitikai téren Belgiumot a háború veszélye a jóviszony felvételére kényszerítette az esetleges támadóféllel: Németországgal. Ilyen körülmények között politikai

irányt kellett változtatni. S a reakció nyomása alatt Belgium szakít a kollektív biztonság eszméjével és semlegességet vállal. Kérdéses azonban, hogy az a politika, mely a háború előtt eredményes volt, most beválik-e?

Amikor az imperialista hatalmak erőaránya olyan, hogy egy esetleges háborúban nem tudni, melyik oldalon lenne a túlsúly, mindegyik nagyhatalom támogatja annak a kisebb államnak a semlegességét, mely mint ellenség, akadályt jelentene, mint szövetséges azonban nem sokat számít. Akkor azonban, amikor a túlsúly szemmel látható, amikor egyes hatalmak minden eszközzel a békét igyekeznek fentartani, hogy pozíciójukat megerősíthessék, míg mások háborúra törekszenek, hogy újabb piacokat szerezzenek és hogy ilyen módon vezessék le a belső elégedetlenséget, olyankor a semlegességi politika a kihívó felek malmára hajtja a vizet, de egyszermind kudarccal is végződik. Mert ma szemmel látható, hogy a háborút provokálók ereje nincs arányban a demokrata erőkkel s hogy a fasiszta országok belső szerkezete is ingadozóban van. Lipót, belga király londoni útja világosan mutatja a semlegességi politika eredménytelenségét. Belgium kénytelen volt könyörögni, hogy Anglia garantálja integritását. S mit kért ennek fejében Anglia? Térjen vissza hozzá Belgium; ami azt jelenti, hogy többé már nem semleges, hanem a demokrata hatalmak szövetségese. Belgium és a demokrata államok viszonyán azonban egy kis árnyék vehető észre. Ez az árnyék onnan ered, hogy egy állam sem bízik meg teljesen Belgium őszinte barátságában.

* *
*

Középeurópában valami átcsoportosulás készül, vagy legalább is bizonyos oldalról átcsoportosítást készítenek elő, melynek éle ma még nem mered határozott irányba, helyesebben: egyidejűleg többfelé irányul. A spanyol polgárháború és az abessziniai zavarok kissé elvonták Olaszország figyelmét Közép- és Délkeleteurópától, miatt Németország aktivitását itt a maximumra fokozta. A spanyolországi olasz—német együttműködés és az úgynevezett Róma—Berlin tengely sokakkal elfeledteti, hogy a két fasiszta parancsuralomnak Középeurópában éles érdekellentétei vannak. Olaszország megfeszített erővel hadakozik Franciaország és Anglia ellen s mindent elkövet, hogy a Földközi tenger mellékén s Délkeleteurópában gyöngítse a két demokrata nagyhatalom pozícióit. Ebben a törekvésében Németországra támaszkodik, mellyel érdekközössége Franciaországgal és bizonyos mértékben Angliával szemben is nyilvánvaló. Egyidejűleg azonban a Duce vigyáz arra, hogy ennek az együttműködésnek leple alatt Hitler ki ne szorítsa olyan pozíciókból, melyek adott esetben éppen Németország ellen jelenthetnek ugródeszkát. Innen a nézeteltérés Német- és Olaszország között a kisántánt, Magyarország és Csehszlovákia kérdésében, melyek elhatározó pillanatokban előtérbe lépnek. Míg a Duce Spanyolországban és Abesszíniában volt elfoglalva, Hitler majdnem rátette kezét Magyarországra s teljes gőzzel bomlaszt még egy sor közép- és délkeleteurópai államot, melyek Olaszország természetes hátvédei. A Duce most ellenlökésre szánta el magát és demonstrative kezetnyújtott Jugoszláviának, melyet pedig a harmadik birodalom szemelt ki a maga számára szövetségesnek.

* *
*

Benes, cseh köztársasági elnök beográdi látogatását igaz, őszinte örömmel üdvözölte Jugoszlávia népe. Egy beográdi találkozó sem váltott ki akkora lelkesedést, rokonszenv megnyilvánúlást, mint Benesé. Benes ma a világpolitika egyik legmarkánsabb alakja. Nagy békeharcos, aki minden erejével küzd az emberi jogokért, aki sohasem ismert sovinizmust, aki hosszú politikai pályafutása közben egyetlen nem-demokrata gesztust sem tett, aki mindig lelke mélyéig demokrata volt.

Benes abban az időben kerűlt Csehszlovákia élére, amidőn Európa legválságosabb napjait élte. Minden oldalról fasiszta államokkal körülvéve Csehszlovákiát az a veszély fenyegette, hogy elveszti szabadságát. A hitlerista szudétta pártnak erősödése állandó belső veszéllyel fenyegette a demokrata köztársaságot s körülötte ott lestek rá ellenségei, a háborús provokátorok. Csehszlovákia külpolitikája a béke őszinte pártfogolásában, a demokráciáért való harcban, a kollektiv biztonság elvének hirdetésében, a kisantant szövetség megszilárditásában, a demokrata államokkal való szövetségben nyilvánúlt meg. Ez a politika volt az, amely a fasiszta államok ellenségeskedését Csehszlovákia iránt kiváltotta.

Németország segíti Henlein mozgalmát és szudetta puccsot készit elő, hogy beleavatkozhasson Csehszlovákia belügyeibe. Ily módon Csehszlovákia, a béke őszinte és legnagyobb híve abban a kellemetlen helyzetben van, hogy a német fasiszta-imperialista politika nyomása alatt a jövő háború hadszinterévé válik. Csehszlovákia azonban továbbra is a kiszabott uton megy, mely a béke és a demokrácia felé vezet. És nem kis érdeme van ebben Benesnek.

Benes Eduard békepolitikáját a kisantant minden népe lelkesedéssel támogatja és ha a fasizmus netalán lecsapna a csehszlovák népszabadságra, úgy az egész világ demokrata békeharcosaival találná szemben magát.

*
* *

Bulgáriában végetértek a községi választások. Az eredmények objektiv szempontból itélve semmi jelentőséggel és értékel nem bírnak, mert nem adnak megfelelő adatokat a bolgár belpolitikai viszonyok megismerésére. A kötelező nyilt szavazás, melyen kizárólag korményjelöltek indulhattak, letartóztatások, elűzések, csalások, terror közepette, sajtó és agitációs-szabadság nélkül zajlott le. Az ilyen választás csak azt mutatja, hogy a kormánynak nincsenek tömegei, hiányoznak azok a reális alapok, melyek szilárd erkölcsi támpontot adhatnának és igy hosszú életre nem igen számithat.

*
* *

Távolkeleten egyre feszűltebb lesz a helyzet Szovjetunió és Japán között. Japán szisztematikusan készülődik a nagy háborúra, miközben sajtója napról-napra a Szovjetunió keleti hadseregének fenyegető erejéről hoz jelentéseket.

Az utóbbi három esztendőben Japán nagy súlyt helyezett új iparágak kifejlesztésére, melyek minden kétséget kizároan háborús célokat szolgálnak. Óriásméretű kapacitásemelések történtek a repülőgép, tank, ágyú, gépfegyver, autó, traktor és műselyemgyárakban. A japán hadiipar évi termelése 1.600—1.700 tank, 3.000—3.500 repülőgép, 1.500 páncélautó, 10—12.000 autó, 10.000 ágyú, 150.000 gépfegyver és 1.000 traktor. A hadicélokra költött összegek minden évben emelkednek. 1933-ban 820 millió, 1935-ben 1.022 millió, 1936-ban 1.059 millió yent és egyedül 1937 első három hónapjában 1.500 millió yent forditottak a katonaságra.

A katonai kiadások ez évi hirtelen emelkedése eléggé mutatja, hogy Távolkeleten nemsokára döntő fordulatok állnak be. A kisebb háború, Madzsuriában és Észak-Kinában már régóta folyik. Sokkal katasztrofálisabb lesz azonban az a „nagy háború", melyre ilyen hatalmas apparátussal készülődnek.

*
* *

Amerikában napirenden vannak a sztrájkok. Alig, hogy az egyik végetér. kezdődik a másik. Ezek a sztrájkok a legelemibb szociális könnyitésekért folynak. A legtöbnek munkabéremelés, kollektiv szerződések, szabad szervezkedés kivivása az inditó-oka. Mindezeket Európa haladottabb országaiban már régen elérték a munkások.

Pittsburgban 45.000 munkás, Csikágóban 2.000 taxisofför sztrájkol, akihez még vagy félmillió vasutas is akar csatlakozni (Amerikában a vasutak magánkezekben vannak), ugyanakkor 8.000 bőrmunkás is abbahagyta a munkát. Detroitban generálsztrájk fenyeget. Itt már négy üzemben és a vágóhidon beszüntették a munkát. Hogy a nagytőke sem nézi az eseményeket ölbetett kézzel, az természetes. Ford kijelentette hogy nem ismeri el a szakszervezeteket, mint közvetitőket és érdekképviseleteket, gyárában egyetlen szervezett munkás sem dolgozhat. Samuel Rozow, nagy épitkezési vállalat amelynek óriási veszteségei voltak egy sztrájkból kifolyólag egészen radikális és amerikában nem szokatlan eszközhöz folyamodott. Redwood szervezeti funkcionárust, aki a sztrájkot vezette, fényes nappal az utcán lelőtték. Illionis, New Jersey és Conekticuth államok kormányzói megtiltottak mindenféle munkásmozgalmat. A nagy konzorciumok Rooseweltet vádolják és teszik felelőssé ezekért az eseményekért. Erélyes intézkedéseket követelnek, hogy megfékezzék és lehetetlenné tegyék a „rendzavaró" és „nagy gazdasági károkat okozó" munkássztrájkokat. Mindezideig azonban semmi eredmény nem mutatkozott ebben az irányban. S az amerikai munkásság gazdasági mozgalma napról-napra hatalmasabb méreteket ölt. *K. I.*

OLVASD ÉS TERJESZD A FIATALOK LAPJÁT, A HIDAT!

Magyarország felfedezése

Magyarország vegyes összetételű polgársága kialakulása óta szorgalmasan munkálkodott feudalista fegyvertársainak támogatásával azon, hogy osztályuralmának megerősítése érdekében a valóságot minél jobban elködösítse, meghamisítsa. Ez a rendszeres, tervszerű munka a társadalmi élet minden terén végül is annyira sikerült, hogy az ország lakosságának túlnyomó része tájékozatlanul és öntudatlanul hányódik a gazdasági, politikai és kulturális krizis hullámverésében. A jelent problémáival együtt elborítja az ezeréves mult álomköde, amely elhomályosítja a gondolkodást és irreálissá torzítja az aktuálist, azaz a földosztást, a latifundiumok megszűntetését és a korszerű demokratikus politikai törvények meghozatalát.

Ezt a mesterségesen előidézett kóros állapotot igyekezett megszüntetni a körülbelül egy évtizeddel ezelőtt megindult reformista mozgalom, amelynek fiatal tagjai hatalmas lendülettel fogtak feladatuk megvalósításásához. Évek hosszú során hányódott a „reformnemzedék" a politika jobb és bal partjai között, hogy végül is megközelitsen egy lényegében már megtisztult ideológiát, a szociális tartalmú parasztdemokráciát.

Az élharcos reformisták nemrég az egyik nagy budapesti könyvkiadó bevonásával akciót kezdtek, hogy a magyar jelent a ráaggatott cifra, népszínműi sallangoktól megtisztítsák és bemutassák olyannak, amilyen. Tíz kitűnő fiatal író és szociográfus bejárja az országot, hogy a nép súlyos életét 10 vaskos kötetben rögzitse le. Ma az átlagos intelligenciával rendelkező magyar ember jobban ismeri Afrikát, vagy Ázsiát, mint a hazáját. El kellett tehát indulnia ennek az expediciónak, hogy bátran, minden eltanácsolás ellenére végigjárja útját, amelynek célja: Magyarország felfedezése. Igyekszenek a hazugságoktól megtisztítani a valóságos magyar tájat és népet, az igazi magyar multat és elsősorban a latifundiumok homályában vergődő magyar jelent.

Ez a sorozat előmunkálat egy nagy magyar munkaterv számára, amely megméri az erőket és felépíti a valóságos erőviszonyok képét.

* *
*

„Magyarország felfedezése"-nek első kötete Féja Géza *Viharsarok* c. könyve, a magyarországi alsó Tiszántúl életét mutatja be, amelynek „népe mindig készen volt a felkelésre, hogy újra kezdje életét, mely ezer év óta dermedten áll kísérletek és gyorsan elbukó országos szándékok tűzében és ködében. Ha egy-egy szikra arra repült, Tiszántúl mindjárt kigyúlt s égett gyönyörűen, mintha tudata volna egy különb, emberibb magyar életről és egykettőre csapatokat állított az úri magyarság, később pedig a feudális-kapitalista hatalmasságok ellen."

Termékeny síkságon fekszik ezen vidék három megyéje: az örökké békétlen, Achim-Andrásos Békés, Csanád és Csongrád. Népes és nagyhatárú mezővárosok, falvak terpeszkednek itt rendezetlen tanya-

csoportokkal. A lakosság főleg földműveléssel foglalkozik, a városokban kisiparos-réteg tengődik és minden életmegnyilvánulás felett basáskodik a betelepitett hivatalnok-réteg karöltve a földesurak szolgahadával és a kakastollal. Merev kasztszellem uralkodik a társadalomban, „nincsenek feszítő erői, hiszen minden képességét önvédelemre kell fordítania, mert akár öntudatosan, akár öntudatlan, de érzi mesterséges voltát s állandó belső pánikban él." A vezérelv itt a nagyhangú frázisokba csomagolt, könyörtelen belső elnyomás. Az egészségtelen társadalmi rétegeződés egyetlen, jobb jövőt ígérő magja a nincstelen földmunkásság, a kubikusok, béresek, napszámosok nagy tömegei, akik dacolva minden akadállyal próbálnak szervezkedni érdekeik védelmére. Suta telepités és földbírtokreform, a szaporodás arányszámának állandó csökkenése, a magas gyermekhalandósági szám, a családi problémákat megoldó arzén és az egyre erősbödő szekták a mérföldkövei ennek az örökké ezeréves öregségével dicsekvő nemzet útjának, amely ezen felül még „non plus ultra"-nak is kiáltja ki magát.

* * *

Ha a sorozat többi kötetei is hasonló bátor és igazságkereső hangon íródnak, úgy remélhetjük, hogy a magyar társadalmi életben egy olyan alapot teremtenek, melyről megindulva a dolgozók lendülete ki fogja tudni mozdítani a basáskodó kasztot évezredes bástyáiból.

A gondolkodó magyar fiatalságnak kell Féja munkáját adni tankönyvül, hogy meglássa végre mi is az a magyar nép, mert itt „a népet mindig a 'felépitményekhez' igazították, idomitották, ebben merült ki a magyar belső politika. Azt pedig, ami alulról, szerves erők és tényezők szerves folytatásaként indult útnak, ezer és ezer gáttal, kalodával, torzító erővel akasztották meg útjában beteg történelmi korszakaink. Az alulról induló szándék homlokegyenest ellentétje a fölülről indulónak, a nép társadalmi, történelmi és gazdasági gondolkodása éppen ellentétje az 'úri' terveknek és szándékoknak." Pedig „a mai Magyarország reformja csak egyetlen úton képzelhető el, úgy hogy szabad útat engedünk az alulról induló terveknek." De már Féja is érzi a reform-nemzedék reformjának meghaladottságát, „más kérdés az, hogy valóban lehetséges és járható-e még ez az út, nem késtünk-e le végleg róla..." *T. I.*

A brüsszeli választás

E hó 11-én mérte össze erejét Brüsszelben a demokrácia és fasizmus. A rexisták hatalmas apparátussal készültek mérkőzésre. Már hetekkel ezelött megkezdték az előmunkálatokat. Szövetségeseket kerestek, hiveket toboroztak, agitáltak, denunciáltak, rágalmaztak és fizettek. Mindenkinek. Soha a brüsszeli nyomdászok nem kerestek ilyen jól mint ezekben a napokban. Mázsaszámra gyártották a röpiratokat, pamfletteket, falragaszokat, brossurákat. Új lapok jelentek meg, melyeket teljesen ingyen osztogattak, gyüléseket tartottak, tüntetéseket rendeztek, verekedtek és ordítoztak. A gyülésekre csak belépti-

díjjal lehetett menni. És a nagytőke gondoskodott arról, hogy ezeken a rexista gyüléseken minden jegy elkeljen. Nagy gyárak, vállalatok vásárolták össze a jegyeket, hogy azután kivezényeljék munkásaikat. Hangszórók orditották mindenütt Degrelle, a fasiszta rex párt führerjének nevét, a rádió, mozi hirdették az egyedüli megváltáshoz vezető fasizmus üdvözitő voltát. Brüsszel lázban égett, csak a külvárosok voltak csendesebbek. Nyugodt biztonsággal mosolyogtak a gomolygó zűrzavaron.

Az egész brüsszeli választás a rexisták politikai manőverje volt. A fasiszta szenátorok lemondása előre elkészitett, haditerv szerint történt. Degrelle szentül meg volt győződve, hogy ezen ujabb választáson nagyobb esélyekkel indulhat, mint a tavalyin. Kihasználta Brüsszel vegyes lakossága adta kedvező politikai helyzetet és szövetséget kötött a flamand szélsőjobboldali nacionalistákkal, akiket a vallonok ellen játszott ki, jó maga meg igyekezett a zavarosban halászni. Degrelle maga sem számitott győzelemre, már az is nagy sikert jelentett volna, ha 1—2 százalékkal javit a tavalyi eredményeken. Mögötte állt a belga nagytőke, erősen támogatta az olasz és német fasizmus, amely összeköttetéseit Degrelle gyakori római és berlini látogatásai alkalmával épitette ki. Ha csak a szavazatok egyharmadát is megkapja, mint ahogy azt a rex beigérte, Németország nagy teret nyert volna a belga belpolitikában és a fasizmus egy ujabb erősségre tesz szert az erőviszonyok ilyetén változása csak még kritikusabbá tette volna a nyugateurópai béke ügyét.

A szövetkezett fasiszta pártokkal szemben néparcvonal indúlt a választási küzdelembe, mely a katolikus, liberális, szociáldemokrata és kommunista pártokból tevődött össze. Az egyesült pártok élén Van Zeeland (szocialista) állott. A haladó szellem fényes győzelmét erősen kiemeli az a tény, hogy mig minden anyagi segitség (financtőke) a rexisták oldalán volt, addig a néparcvonal csak az összetartás, az öntudat, a szolidaritás erkölcsi erejével rendelkezett. Degrelle összesen 222 agitációs gyűlést tartott Brüsszelben, Van Zeeland csak 11-et, s mig Van Zeeland egyetlen egyszer sem tartott propaganda beszédet rádión, addig Degrelle kétszer is beszélt, még pedig — Milánóból.

Az utolsó választáson, 1936 májusában igy alakultak a szavazatok számai: 368.506 szavazatból (Belgiumban kötelező a szavazás) kb. 250.000 szavazatot kaptak a haladószellemű pártok, mig a rex és flamand nacionálisták 80.000 szavazatot, az üres szavazócédulák száma 28.795 volt. A mostani választáson a néparcvonalra 276.816, a rex-re viszont csak 69.342 ember szavazott. Üres szavazólappal szavaztak 18.358-an. Amint látjuk a rexisták nem kevesebb, mint 10.000 szavazatot vesztettek.

Ehhez nem kell semmiféle kommentárt fűzni. Igaz, a szavazás — titkos volt. — O. —

A szuboticai jogi fakultás hallgatóinak gyülése. A szuboticai egyetemi ifjuság körében, örvendetes haladás észlelhető. Az eddig egymással szembenálló egyetemi egyesületek, az Akademski Sever és a Svetlost, mint Jugoszlávia minden egyetemi városában, ugy itt is egységes ifjusági frontba tömörültek. Ennek az egységnek a képviselője egy közös ankétbizottság, melynek tagjai az egyetem jelentősebb egyesületeinek kiküldötteiből kerülnek ki.

Ennek a közös akciónak első manifesztációja az egyetemisták nagygyülése volt. A nagyszámu joghallgató soraiból kikerült szónokok rámutattak az egyetemisták panaszaira, a minden kulturmunkát megbénitó, elavult szabályokra, a szegénysorsú egyetemisták tarthatatlan szociális helyzetére. Egyhangú lelkesedéssel fogadták el az ankét-bizottságnak határozati javaslatát, melyben az illetékes fórumoktól a következőket követelik: 1. Az egyetem önállóságának és függetlenségének tiszteletbentartása, 2. A tandij teljes megszüntetése, a folyó szemeszterre lefizetett illeték és tandij-többletnek visszatéritése. 3. Az egyetemi könyvtár megnyitása és a könyvtár használati feltételeinek egyszerübbététele. 4. A szuboticai jogi fakultás szükségleteire előirányzott összegek felemelése, 5. Az egyetem keretein belül a cenzuramentes szabad előadások megtartásának biztositása.

Az összefogás az ifjuság életerejének ujabb bizonyitéka és a haladószellem győzelmes bevonulása a szuboticai jogi fakultásra, még egy lépést jelent előre a fejlődés utján. **K. T.**

Vajdasági költők szerzői estje. Timár, Koósz és Dudás ifjú költők március 20-án tartották szerzői estjüket a szuboticai Magyar Olvasókörben. Havas Károly, a „Napló" kétcsillagos vezércikkírója, bevezető beszédében hivatkozott a közönség szerzők iránti jóindulatára, aminek meg is volt a kellő hatása. A terem csak pár sorát kitöltő közönség túlnyomórésze, álmossággal küzdve bár, de mégis kitartott az előadás végéig. Az elcsépelt tangó és egyéb melódiákkal felhigitott „kultúrest" „költői" nem akarnak tudomást venni arról a világról, amelyben élnek. A vajdasági közönség sokszor elsirt kultúrközömbössége teljesen érthető és indokolt lesz, ha figyelembe vesszük, hogy eddig csak ilyen és ehhez hasonló kultúrnevelésben részesült. Nem csoda, hogy ilyen előadóestek után a közönség többsége távol tartja magát az efajta rendezményektől. Ha ez a példa sem szolgál intelmül kultúrmunkásainknak, úgy megérdemlik, hogy a jövőben is a nyilvánosság kizárása mellett rendezzék meg kultúrestjeiket.

gy. r.

Az UFA és a Harmadik Birodalom. Németország legnagyobb filmvállalata, az UFA gazdát cserélt. Az egykor oly hatalmas Hugemberg kiűzése a filmparadicsomból még mindig élénken foglalkoztatja a világsajtót.

Hugemberg úr, a császárpárti reakció vezére rendkivül nagy érdemeket szerzett Hitler uralomrajutása terén. Filmjeivel és sajtójával jobb propagandát csinalt a náciknak, mint maga Göbbels. A Harmadik Birodalom mégse kegyelmez neki. — Az UFA most egy nemzetiszocialista pénzcsoport kezébe megy át, Hugemberg kiválik az igazgatótanácsból, melyet párthű nemzetiszocialista rendezőkkel és szinészekkel frissitenek fel. Hugemberg befolyása különben már nagyon régen csak az üzleti irányitásban érvényesült, az UFA szellemileg már régen a propagandaminisztérium ellenőrzése és cenzurája alatt áll. Viszont éppen üzleti téren mutatkoztak egyre nagyobb nehézségek s a panaszok az igazgatótanácsban nem akartak elhallgatni. A német film s az UFA nehézségeinek oka mindenek előtt a nullára csökkent exportban keresendő. A kül-

föld nem reflektált a nácizmus mérgével átitatott, de müvészileg is nagyon silány UFA filmekre. Csakhogy a nácik ebben az esetben is szokott demagógiával nem a rossz rendezőket cenzoraikat és szinészeiket vádolják a csőd miatt, hanem a vállalat vezetőségét. Még néhány nappal az UFA eladása előtt a „Völkische Beobachter" heves támadást intézett Hugemberg igazgatótanácsa ellen s azt irta, hogy „politikai csoda", hogy egy ilyen társaság még létezni tud a Harmadik Birodalomban. E támadásra egy „Hazátlan emberek" cimü film bemutatása adott okot, a film ugyanis Berlinben is csufosan megbukott. A „politikai csoda" most megszünt s az UFA teljesen a nácik kezébe került. Egyes információk szerint a Nemzeti Bank fogja finanszirozni, azaz a vállalat államivá lett. — Más hirek szerint a müvelet haszonélvezője a nácipárt kiadóvállalata, a Fr. Eher-Verlag, melynek tudvalevöleg Hitler a főrészvényese. Nem kell jósnak lenni annak megjövendölésére, hogy az UFA-filmek ezentul még rosszabbak lesznek, mint Hugemberg üzleti vezetése alatt voltak.

Nyomorenyhítés . . . A húsos-cég nagyüzeme frászhintő zöld falaival a városban szélesen terül el. Ez a nagyüzem arról nevezetes, hogy a legkevesebb húsilletéket fizeti a húsfeldolgozók közül és szerte a Bánságban a kisiparosokat öli, erős konkurrenciájával.

Kolbászkészítményei rosszak, hurkái büdösek, frissen is, a rosszulmosott, vastag marhabelekben. A friss hús, amit árúsít, tűrhető.

Nagy reklámot csap s minden városrészben és községben van fióküzlete.

Munkásait rosszul fizeti és agyondolgoztatja a szó legszorosabb értelmében. Nemcsak sokat dolgoztat velűk, de olyan abnormális munkaidőn keresztül, amelyet még a húszórás napi munkához szokott béresek is sokallanának.

Külföldre is szállít a nagy cég és akkor van hadd-el-hadd !

A cég egyik raktárnoka panaszkodott, hogy nemritkán 36, sőt 48 órán át szakadatlanul tart a rakodás; s úgy a munkások, mint a raktárnok megszakítás nélkül, ébren és a legcsekélyebb pihenés nélkül vannak hajszában.

Csak az evés ideje alatt állnak meg néhány percre, de nem nagyon ízlik ilyenkor az étel, mert a fáradtság agyoncsigázta őket.

Különben is e derék cég alkalmazottait állandóan jóltartja húsfélékkel (minden munkása a telepen bentkosztos). Húskészítmény van mindig az étlapon. Változatosság legfeljebb abban mutatkozik, hogy a kenyér egyszer jobb, másszor rosszabb, amint az már piszkos kis külvárosi pékműhelyekben, embertelenül agyonhajszolt sütőmunkásoknak sikerül.

A húsoscég bentkosztos alkalmazottai ha zöldféléket vagy tejféléket látnak, bánatosan kicsordul a nyáluk.

Ez a húsfeldolgozótelep, amint már mondottuk, sokat szállít külföldre is. Persze csak a vastaghúsokat s szalonnaoldalakat. Az ittmaradt csontos vackokat olcsón kiárúsitja; a szegény nép jó leveseket főzhet vele, hogy jól teletöltve lötyögjön a hasa.

A kis, kócos húsmesterek, akik inasok korai és túlzott kihasználásával erőlködnek lépést tartani nagy versenytársukkal, persze lemaradnak ilyen sokoldalú lehetősége mellett a kíméletlenségnek.

A jó húsfeldolgozó cég ismer valami receptet, melynek utasitásai szerint majorannával vagy más ilyen olcsó fűszerfélével a már kiöregedett és eladatlan töltelékeket és inyencfalatokat (hurkát, füstölt marhanyelvet, virstlit, stb.) — ha már a jég se tudja azokat frissé varázsolni — olyan frissre készítik ki újra, hogy csak úgy mosolyognak.

Természetesen így is ki-kimarad az újrafrissitett árú és hetek multán, ha már tele vannak e finom maradékok miaz-

mákkal és az aránylag nagyon enyhe és kibírható — (már tudniillik a tőkésnek kibírható) — egészségügyi ellenőrzés is élvezhetetlennek minősítené esetleg, — akkor jön a cég vezetőségének a jószíve.

Ez a vágóhidakon finomodott nagy sziv nem tudja nézni, hogy ezreknek és ezreknek soha sem telik húsra, — tehát szétosztatja a cég vezetősége a szegények között a miazmás, ehetetlen, tarthatatlan húsárút.

A szemérmesebb szegények, akik már megúnták a zárdák és plébániák mosogatóvizes löttyeit és azok, akik nem mernek ellátatlan-segélyt követelni a társadalomtól; nem — óh, nem! — a hivatásos koldúsok, hiszen ezek jólellátott, iszákos arisztokratái a szegénységnek; hanem a megbúvó, kopottan is kefélt és tisztes, halkszavú és vízfejű szegénykék (az egyházak jövendő angyalkái): eljönnek ezek a silányabb, másodrendű szegénykék, csoportokba verődnek és szerény kézzel, nagy kalapemelgetéssel átveszik a romlott szívek romlott ajándékát.

Szombat reggelenként munkába siető keseredett kedvű munkások, akik únják már az egészheti hajszát és pihenni szeretnének, beleütődnek a terjengő, alázatos csoportokba, akik a vasárnapi húsocskáért mennek, halvány ajkaikkal imákat mormolva, az áldott, jószívű tőkés ajándékáért.

Laták István.

SZEMLE

(A „**Prager Presse**“ budapesti tudósitójának alapos szakismerettel megirt cikkéből közöljük az alábbi részletet, mely a magyar agrárviszonyokra vet kiméletlenül fényt.)

A magyar lakosság 60 százaléka él a földből. Az ország agrár- és iparállammá válik, de bár az iparosodási tempó már tiz éven keresztül tart, még generációk fognak váltakozni, mig az ipari szektor egyensúlyba kerül az agrárszektorral. Az agrárszektoron belül hatnak a nagybirtok, a középbirtok és a törpebirtok között fentálló ellentétek. Ezek az ellentétek a magyar állam valódi motorja, a szociális feszültségek a belpolitikai intézkedések és a külpolitikai koncepció végső oka és indítékai. A 16,162.589 katasztrális holdat kitevő összfelületből (egy katasztrális hold — 0,575 hektár) ezidőszerint 5,799.40 hold, vagyis 35.9 százalék esik ezer holdnál nagyobb birtokra, 2,685.805 hold, vagyis 16.6 százalék a 100-tól 1.000 holdig terjedő birtokra és 7,677.010 hold, vagy is 47.5 százalék a száz holdnál kisebb birtokra. A holdak számának jelentősége mindjárt világos lesz, amint hozzáhasonlitjuk a földmives lakósság arányszámait. Kezdjük a nagybirtokkal, melyhez az ezer holdnál nagyobb birtokokat számithatjuk. A római katolikus egyház tulajdonában 1.1 millió hold, az állam és a községek birtokában 750.000 hold van, úgyhogy a magánbirtokra mintegy 3.9 millió hold marad. Ezen 3.9 millió holdon, mely az egész ország területének mintegy 20 százalékát teszi ki, 1.200 család osztoszkodik. Csak 68 hitbizománytulajdonosnak 820.000 hold van tulajdonában, úgyhogy sematikusan számitva 12.000 hold esik egy családra. Valójában azonban a hitbizománytulajdonban is nagy különbségek vannak. Léteznek 100.000 holdas hitbizományok, tehát egész megyék; 1.200 nagybirtokos családdal szemben 1.2 millió család van, amelynek tulajdonában 0-100 hold van. Tehát egy nagybirtokos családra 1.000 szegény parasztcsalád esik (meg kell jegyeznünk, hogy az 50—100 holdig terjedő birtok még nem számitható egészen a szegény parasztság közé, ezek a legrosszabb esetben is csak aranyparasztok.) A kép még élesebb lesz, ha a mezőgazdasági üzemeket 0—3 hold és 3—100 hold csoportra osztjuk. Az 1.2 millió parasztgazda közül csak 400.000-nek 3—100 holdja, miközben a tulnyomó részüknek csak 3—25 holdja van. A többi 800.000 törpegazda

csak 0—3 holdon gazdálkodik és itt is a túlnyomó többség nem másféltől 3 holdig terjedő birtok felett rendelkezik, hanem csak 0—1 és fél holddal bír. Ezen a fokon a törpeparasztok tulajdonképen már a mezőgazdasági proletáriátus soraiba mennek át. Másfél hold földből egész családot eltartani még a legnyomoruságosabban sem lehet. Ezért a törpegazdák nagy része, mint mezőgazdasági munkás a nagybirtokokon keres megélhetést. A kép teljessé csak akkor lesz, ha felsorolunk még 500.000 nincstelen földmunkást, akik alkalmi foglalkozást találnak a nagy birtokon, vagy jobb helyzetben levő rokonaiktól kapnak támogatást. A föld esztelen megoszlásának következménye a lakósság esztelen települése az országban. Egy 30.000 holdas járásban például 40.000 ember lakik, míg egy másik 35.000 holdat felölelő járásban csak 2.500 lakós. Ezen jelenség magyarázata abban van, hogy az első esetben egy kisparaszti járásrol van szó, a másik esetben hitbizományról.

Gereblyés László: A textilipar dolgozói. (A „Válasz" kiadása). A szerző rövid tanulmányában pontos helyzetjelentést ad a magyar dolgozók egyik legnehezebb frontjáról: a textiliparról. Tanulmányához az adatokat nem könyvekből meritette, hanem saját, munkaközben szerzett tapasztalataiból és így könyve a valóság erejével hat. Mozaikszerűen összeállitott képekben mutatja be a legujabb magyar iparágat, amelyben éppen új volta és sajátos jellege miatt sokkal erősebb a munkásság kizsákmányolása, mint a többi iparágban. A gyártás természeténél fogva a munkás itt csak gépkezelő, nincs szüksége szakképzettségre és ennek következtében a munkásság zöme nő, vagy fiatalkorú, vagy ami szintén gyakori eset: gyermek. Különösen nagy a női munkások száma. Az 55.000 főnyi textilapari munkásságnsk körülbelü 80%-a nő. Az órabér minimális 12—30 fillérig terjed és még ezt a csekély összeget is különböző levonásokkal csökkentik. A képet kiegésziti a bedó általános alkalmazása. Ez a leplezett bércsökkentés az egészség rovására is megy, mert a munkás, ha nem akarja elveszteni a helyét, kénytelen teljesiteni az előírt normát, ami a hajszás munka miatt, csakhamar beteggé teszi. Az egészségtelen munkaviszonyok méltó kiegészitői az éhbérnek, különösen a festő és szárito-mühelyekben. Mindennapos az anilin-mérgezés, bőrbajok, tuberkulozis. Munkásvédelemnek se híre, se hamva. Akit pedig a gyár megkimél, annak az egészségét a mostoha lakásviszonyok ássák alá.

A nyomoruságos munkaviszonyok miatt támadt elkeseredést a gyárvezetőzégek besúgók és hajcsárok tömegével, valamint a szervezkedés hatósági segédlettel való megnehezitésével igyekeznek elnyomni. az elnyomásra a munkásság egyre gyakoribb és nagyobbmérvű sztrájkokkal felel, mert a társadalmi és gazdasági terhek következtében a sztrájk maradt az önvédelem egyedüli módja. Ez az érem egyik oldala, a másik oldalán pedig az igazgatók mammutfizetése, a részvényesek emelkedő osztaléka és az évről évre nagyobbodó nyereség. Biztató jel ez a tanulmány és a többi szociográfiai munkákkal együtt, mint pl. a „Puszták népe", a „Tardi helyzet", vagy a „Viharsarok" jelentősen járul hozzá egy új magyar szociális lelkiismeret és haladószellemű állásfoglalás kialakulásához. Ezt a gondolatot maga a szerző is kifejezi a munkatáborokban, állami felügyelet alatt „dolgozó" diákokhoz intézett felhivásában: „Jöjjetek velem a magyar életnek ezekre a tájaira is „szociográfus" diákok! Rendezzetek a falukutatás példájára gyárkutatást, sőt házkutatást, rajzoljátok meg a városi szegénység lázgörbéit is és ne sajnáljátok se az időt, se a fáradtságot a valóság megismerésére . . ."

A szlovenszkói magyar színház kérdéséhez nagyon sok szempontból lehet hozzászólni. Igen fontos a színházszervezés a színészet, az utánpótlás, de elsőrangú a műsorkérdés is. Műsor tekintetében szinházaink Budapesthez igazodnak. Bármilyen értéktelen, silány fércmunka kerül a pesti színpadokra, rövid időn belűl válogatás nélkül, viszontlátjuk szinpadainkon. Ezzel korántsem általánosságban akarjuk lebecsülni a pesti színpadot, hiszen kaptunk onnan értékeket is, még az utolsó két-három esztendőben is, a mi színházainknak azonban nem szabad csak a pesti műsorból táplálkozni. Nagy a különbség Budapest és Szlovenszkó érdeklődési világa között s ez a különbség főleg az újnemzedék világában éleződik ki. A mi igényeinket nem elégíti ki csak a szerelmi heppiendek fikcióvilága s a mi társadalmi elgondolásaink se kristályosodnak a méltóságos mamák trafik-engedéllyel kapcsolatos óhajai köré. Nekünk egyéb is kell az életből, a mi napjalnk tűkrét, a magunk kérdéseinek felvetését akarjuk hallani. Ha pedig ezt nem kaphatjuk meg Pestről, tegyünk úgy, mint a rádióval és kapcsoljunk át más városra. Fordíttasson a szlovenszkó magyar színház darabokat a maga számára. Olyanokat is. amiket a mai Pest esetleg nem bír el. Elég nagy a világ színpadi irodalma, van darab elég, csak keresni kell.

A tények hamisítása vagy legalább is tévedés volna állítani, hogy közönségünknek a mai műsor megfelel. Az értékes, prózai munka még mindig az érdeklődés középpontjába kerül. Ilyenkor nem reklám, hanem az irodalom és a művészet szeretete vonzza a közönséget a színházba. Kétségtelenül: a színház üzleti vállalkozás. A színigazgatókban azonban a müvésznek el kell jutnia az előbbi tény felismeréséig.

Helyesen megválasztott műsornak természetesen megfelelő köntösben kell jelentkeznie. Bármennyit beszélnek az európai sziinházkultura hanyatlásáról, új stilusú színjátszás és rendezés — különösen nálunk — még mindig lehetséges. A haladás szelleme, a folyton tágulóláthatár itt is kifejezésre kell, hogy jusson ne csak a drámai anyag, hanem az életté sűrűsítés külső és belő formái is újuljanak meg. Művészi anyagra van itt szükség, mert elmaradtunk, sőt visszasülyedtünk...

A színházkérdésnek természetesen igen lényeges, talán leglényegesebb része: a közönség kérdése. A közönség kétségtelenül csak akkor megy szinházba, ha olyan előadást kap, amely megnyeri tetszését, vagy amelyről sejti, hogy érdekelheti. Viszont ennyi csupán nem elég, sőt vajmi kevés. A dolognak van van egy másik oldala ís: A közönség szervezetlen Szlovenszkón, nincs egyetlen egy olyan alakulat, testület, mely a közönséget összefogná a színház érdekében. Van ugyan színpártoló egyesület Szlovenszkón, de ez csupán egyletesdi, kishitü emberek összejövetele, különös, a szlovenszkói viszonyokra jellemző társadalmi megmozdulás, melynél csak egyéni vagy pártérdekek érvényesülnek és csak messziről a színház érdekei. Mindez azonban már az óhajok, a szervezés, a kezdeményezés kérdése s mi ebben a pillanatban bár követeléseket szögeztünk le, e követelésekkel valójában röpke fényt vetettünk színházaink függönyei mögé.

Juhász Árpád.

*

(A szlovenszkói magyar színház kérdéseiről elmondottak súlyosan, fokozottabban vonatkoznak a vojvodinai magyar színi viszonyokra.)

Rajtunk kivül álló okokból nem közölhettük a következő írásokat: Dr. Halmi: Népszövetség és világpolitika; — Laták István verse; — Thalheimer—Tamás: A modern világnézet (második közlemény).

Legközelebb megjelenik a »**HID**« első kiadványa:

A munka szerepe az ember fejlődésében

A kis brosura, mely a beográdi egyetem egyik tanárának műve, mindenki számára könnyen érthető módon tárgyalja ezt a tudományos kérdést és így a kis munka bevezetőül szolgálhat a társadalomtudományok terén.

A brosura ára 2 dinár.

Előfizetéseket postatakarékpénztári csekkszámlánkra lehet befizetni.

A „HID" csekkszáma 58297

Terjesztőink figyelmébe!

Felkérjük terjesztőinket, hogy még idejekorán (legkésőbb **május 15-ig)** közöljék a kiadóhivatallal: hány példányra tartanak igényt

A „HID" KISKÖNYVTÁRÁNAK

első kötetéből.

A kiadóhivatal.

„NOVA KNJIGA“
NAKLADNA KNJIŽARA
ZAGREB-MASARIKOVA 21
preporučuje savremene knjige uz povoljne cijene:

Dr. D. Tomašić: Društveni razvitak Hrvata	Din. 8·—
Dr. Lj. Živković: Ljudsko društvo i rasne teorije	„ 20·—
R. Bičanić: Kako živi narod	„ 20·—
Dr. Vučković: Kritika i evolucija zadrugarstva	„ 20·—
L. Tolstoj: Na ljudskoj klaonici	„ 6·—
J. Bloch: Španija	„ 30·—
Kalendar Hrvatskih seljaka	„ 10·—
Pitcairn: Španija u rovu	„ 4·—

Nabavljamo i sve ostale savremene knjige, časopise, brošure uz povoljne cijene.
Poštarinu računavamo prema stvarnim troškovima.

Ček. r. 46.904. „NOVA KNJIGA“, Zagreb-Masarikova 21.

A HID a fiatalok lapja!
Olvassa és terjessze a HID-at!

Ujítsa meg előfizetését!

A HID postatakarékpénztári csekkszámlája
58297

A HID előfizetési dija:

Jugoszláviában: Egy évre 30·—, félévre 16·—, negyedévre 9·— dinár.
Egyes szám ára 3·— dinár.

Magyarországon: egy évre 4·— félévre 2·—, negyedévre 1·— pengő.
Egyes szám ára: 40 fillér.

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és cimmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért irója felelős. — Levelek és kéziratok Adm. i Red. HID Subotica, pošt. fah 88. cimre küldendők.

„HID“ literarni časopis, izlazi deset puta godišnje. — Odgovorni urednik i izdavač: MAYER OTTMÁR — Redakcija i administracija: SUBOTICA, Paje Kujundžića ul. 48/a.

Gradska štamparija, Subotica. 37—369